

Національний
банк України

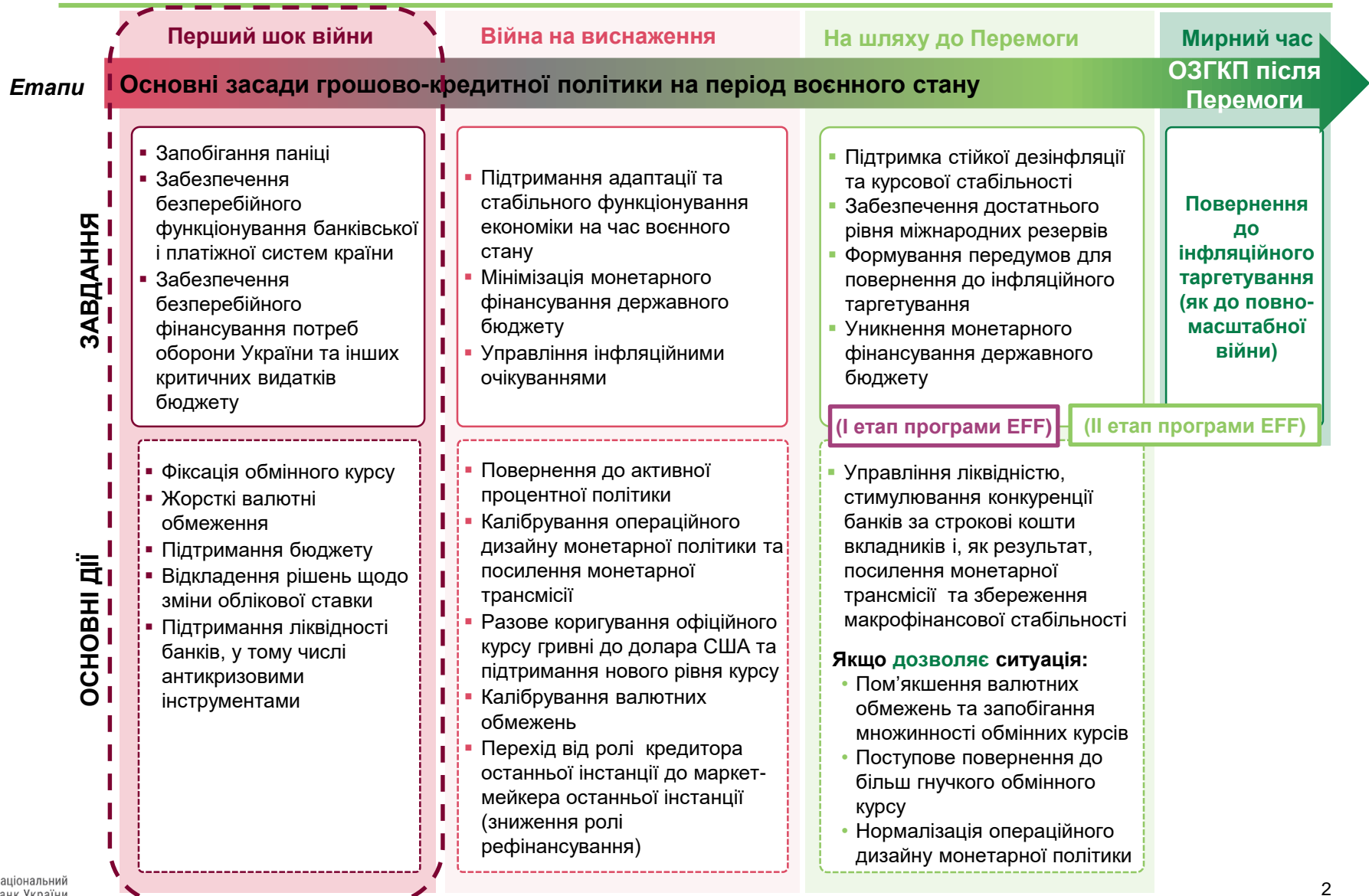
Як працює монетарна політика під час війни?

Департамент монетарної політики та економічного
аналізу

30 серпня 2023 року

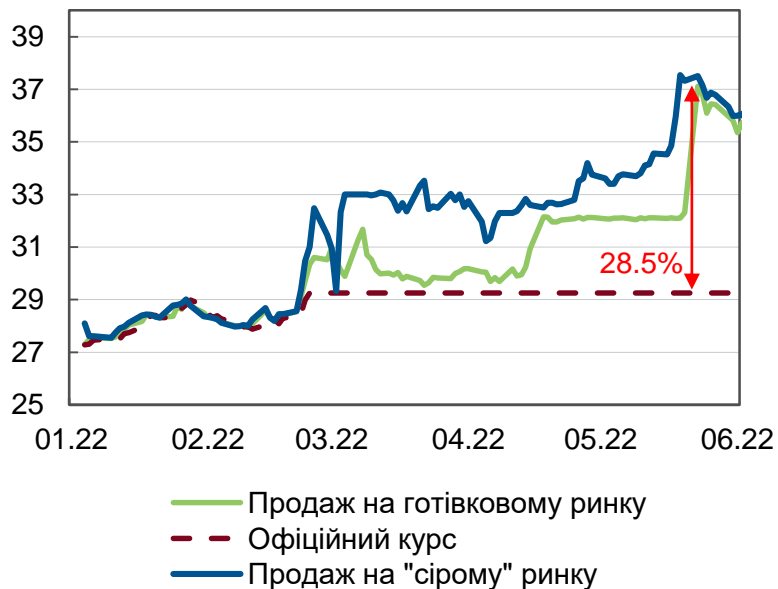

З початком повномасштабної війни НБУ вимушено змінив підходи до виконання своїх пріоритетних функцій

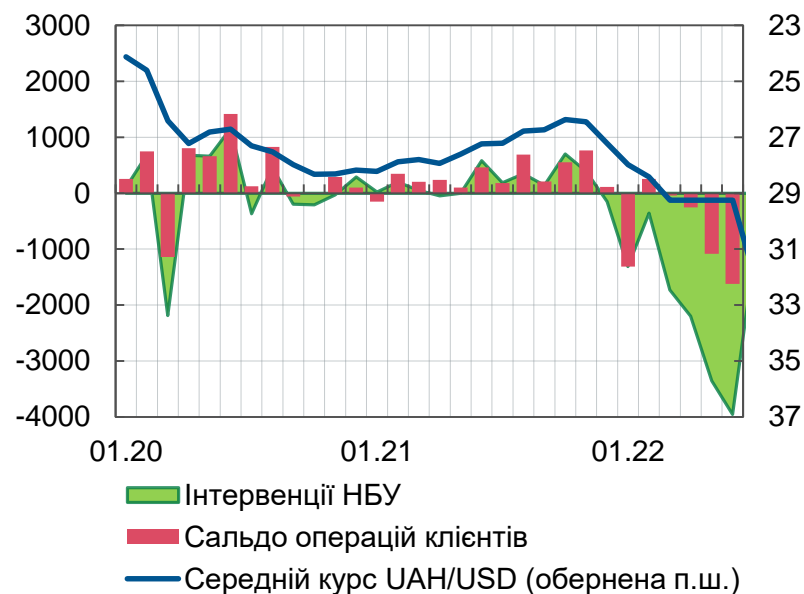
Фіксація курсу та запровадження валютних обмежень дозволили уникнути паніки на валютному ринку, однак...

Курси гривні до долара США

Джерело: НБУ, відкриті джерела.

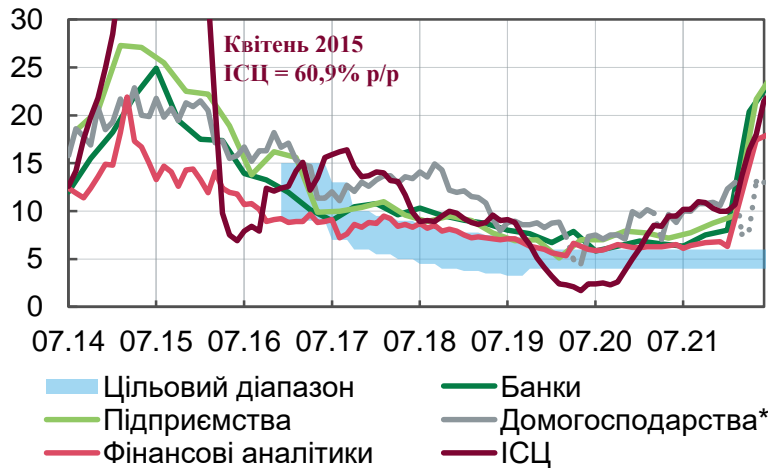
Сальдо операцій із іноземною валютою клієнтів банків, інтервенції НБУ та середній курс, млн дол.

Джерело: НБУ.

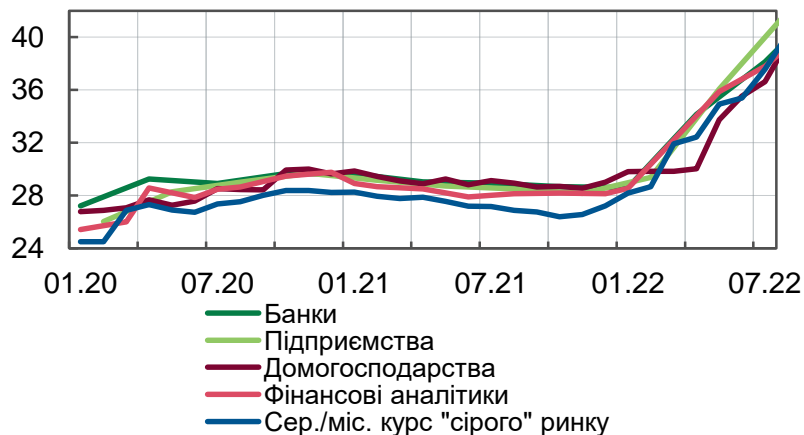
... тиск на курс та ЗВР продовжив зростати, посилювалося розбалансування інфляційних та курсових очікувань...

ІСЦ, інфляційна ціль, прогноз інфляції НБУ та інфляційні очікування на наступні 12 місяців, %

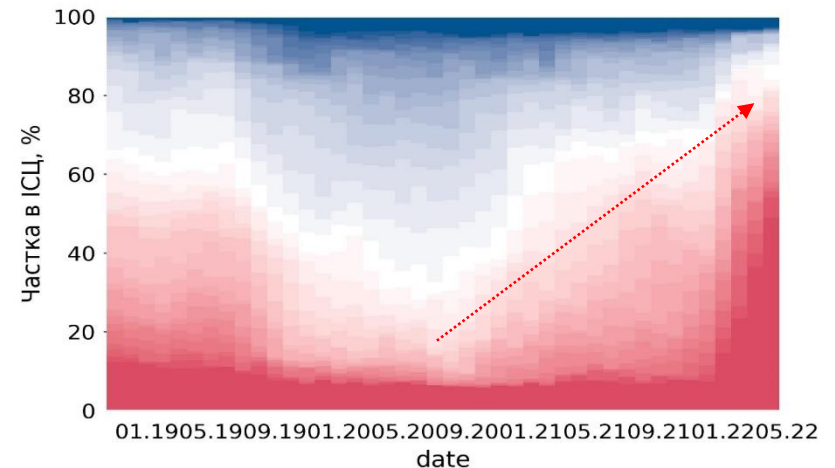
Джерело: НБУ, GfK Ukraine, ТОВ "Інфо Сепієнс".

Курсові очікування на наступні 12 місяців, грн/дол. США

Джерело: НБУ, GfK Ukraine.

Теплова карта* нормалізованих річних змін цін на товари та послуги в ІСЦ**, %

* Забарвлення компонентів відповідає темпам нормалізованої річної інфляції.

** Дані нормалізовані вирахуванням інфляційної цілі (5%) та діленням на стандартне відхилення (z-scores).

Розрахунковий період - 2019-2021 роки.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

...це загрожувало неконтрольованим розгортанням інфляційної спіралі...

- За розгортання спіралі "інфляція-очікування-курс-заробітні плати" зростання цін починає саме себе підживлювати
- У випадках стійкого розбалансування інфляційних очікувань вже не обійтися без втручання ЦБ для гальмування інфляції за допомогою монетарних інструментів. Бо інакше таке розбалансування негативно позначається на фінансовій стабільності та економічному розвитку
- Це розуміння спонукало ЦБ до прискореного посилення процентної політики як у країнах ЕМ (зокрема, [Бразилії](#), [Чилі](#), [Угорщині](#), [Мексикі](#)), так і в розвинених країнах ([ФРС](#), [ЄЦБ](#), [Банк Англії](#))

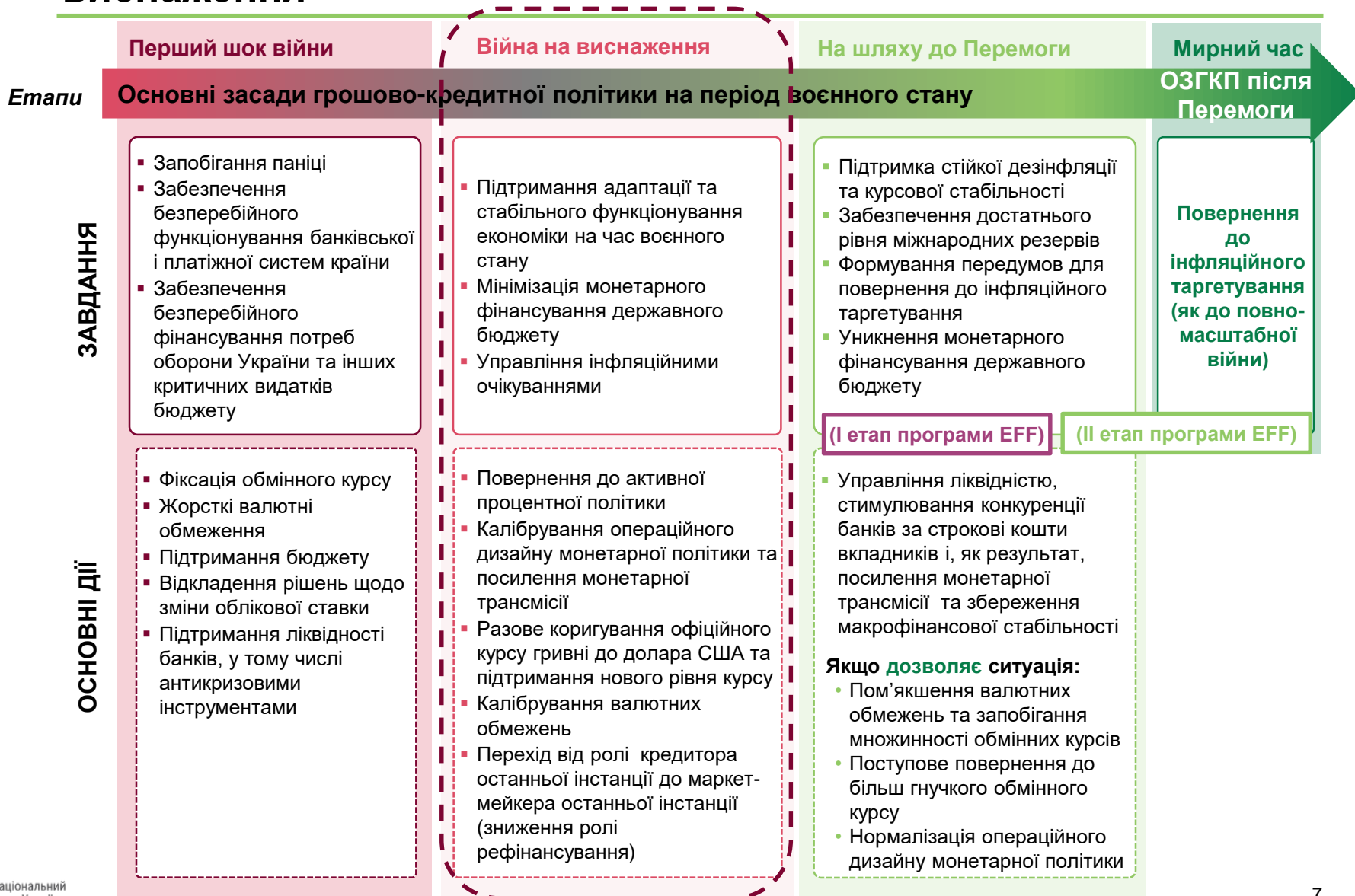
...та посиленням загрози валютної кризи...

Ключові ризики

- **Ризик розгортання валютної кризи**
  - розширення дефіциту бюджету (за підсумками січня – травня 2022 року від'ємне сальдо перевищило річні дефіцити попередніх двох років, доходи продовжували скорочуватися)
  - зростання обсягів монетизації (у червні 2022 року монетизація стала головним джерелом фінансування державного бюджету)
  - неритмічні надходження міжнародної фінансової допомоги (станом на кін. травня 2022 р. фактично надійшло лише близько 6.5 млрд дол. Для порівняння – НБУ у травні продав валюту на 3.4 млрд дол., а у червні продаж за оцінками НБУ міг сягнути 4 млрд дол.)
  - розширення переліку критичного імпорту (до 90% номенклатури товарів)
  - стрімке погіршення курсових очікувань
  - розбалансування готівкового сегменту валютного ринку
  - стрімке зростання обсягів інтервенцій та зниження ЗВР (станом на 30 травня 2022 р. ЗВР знизилися до 25.5 млрд дол.)
- **Ризик подальшого розгортання "інфляційної спіралі" та нелінійного прискорення інфляції**
  - інфляційний тиск охопив більше 80% споживчого набору
  - прискорене розбалансування інфляційних очікувань
  - м'які монетарна і бюджетна політики
  - зростання цін на енергоносії
  - формування локальних/тимчасових дефіцитів окремих товарів через розриви виробничих процесів, ланцюгів постачання
  - рекордна інфляція у світі

Надалі за незмінної політики можна було очікувати розгортання валютної кризи та «інфляційної спіралі», у т.ч. через вичерпання міжнародних резервів та відсутність гривневих інструментів з привабливою ринковою дохідністю

...тож НБУ адаптував монетарну політику до реалій війни на виснаження

Для зниження тиску на курс та захисту ЗВР НБУ підвищив облікову ставку та запровадив низку додаткових заходів...

Підвищення і збереження облікової ставки на високому рівні (25%)

Суттєве підвищення нормативу та зміна механізму розрахунку обов'язкових резервів за коштами на вимогу та на поточних рахунках у національній та іноземній валютах

Зміна операційного дизайну МП:
- можливість для банків розміщувати кошти в довгострокових (3-місячних) ДС під облікову ставку за умови залучення ними строкових депозитів фізичних осіб
- зниження ставки за ДС овернайт (до 20% з 23%)

Пожвавлення внутрішнього боргового ринку завдяки наданню банкам дозволу покривати частину обов'язкових резервів за рахунок бенчмарк-ОВДП

Стале зниження інфляції, поліпшення інфляційних очікувань та підтримка курсової стійкості за рахунок:

- сприяння подальшому підвищенню привабливості гривневих заощаджень
- розвитку культури заощаджень у гривні
- мінімізації ризиків, які генерують суттєві залишки на поточних рахунках в банках
- відмови від монетарного фінансування державного бюджету
- посилення впливу облікової ставки на стан грошово-кредитного ринку та бізнес-поведінку економічних агентів

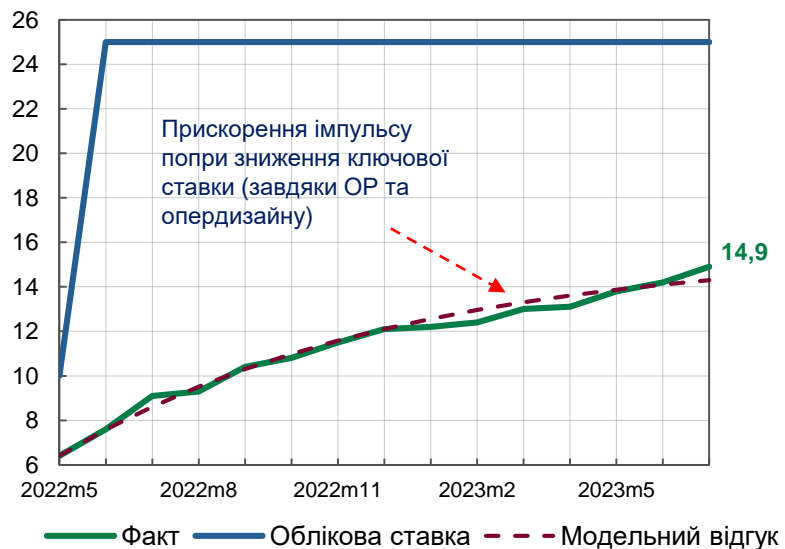
Формування передумов для:

- поступового пом'якшення валютних обмежень
- більшої гнучкості обмінного курсу
- повернення до інфляційного таргетування

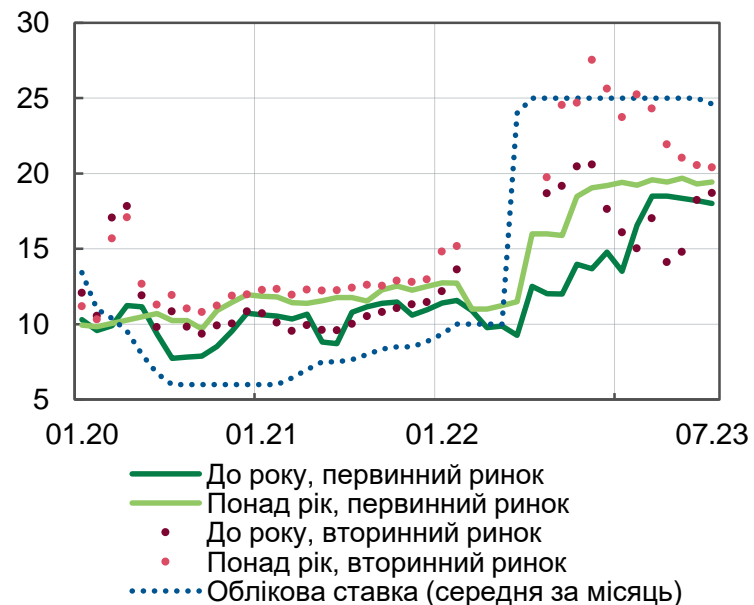
...що сприяло зростанню ринкових ставок...

Очікуваний та фактичний рівень середньозваженої ставки за новими строковими гривневими депозитами ФО, %

Джерело: розрахунки НБУ.

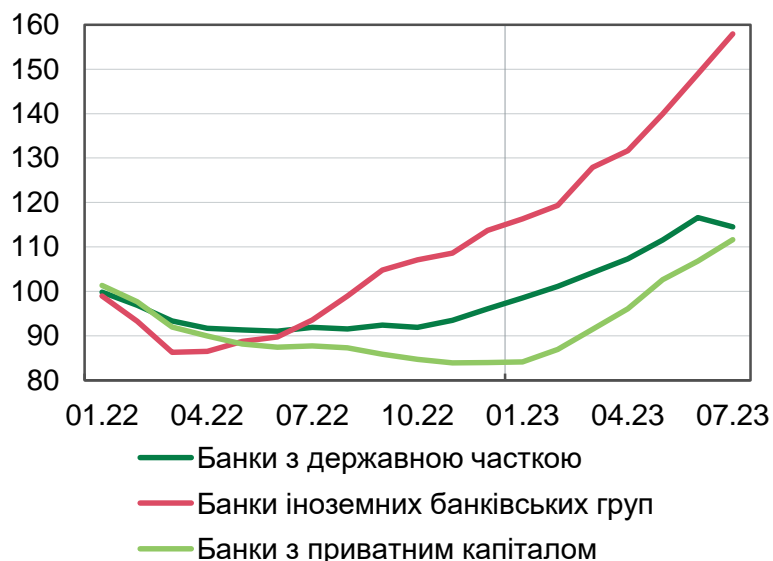
Дохідність гривневих ОВДП, %

Джерело: НБУ.

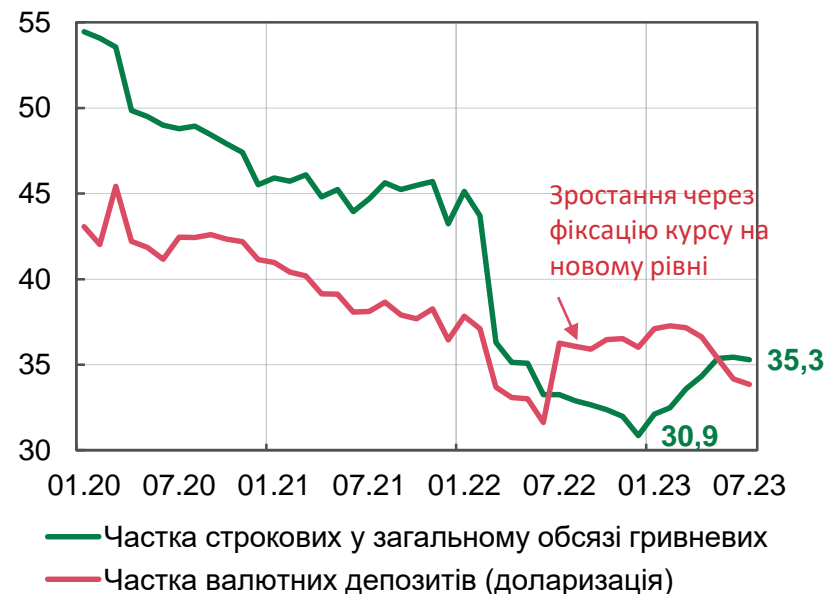
...як наслідок – помітно зросла довіра громадян до гривні, відновилося зростання заощаджень в національній валюті...

Строкові гривневі депозити фізичних осіб у розрізі груп банків*, 12.2021 = 100%

* - згідно поточного розподілу
Джерело: НБУ.

Частки окремих видів депозитів фізичних осіб, %

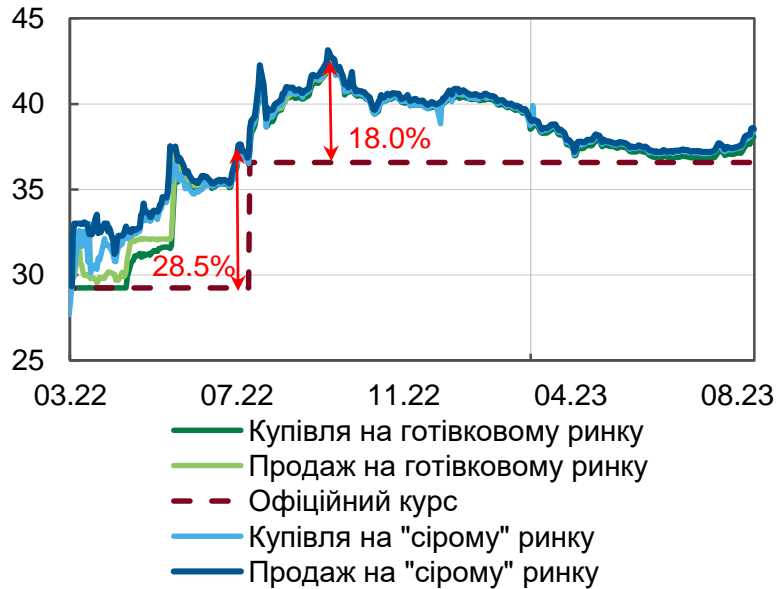

Джерело: НБУ.

- **Вдалося розгорнути тренд на зниження частки строкових депозитів у загальному обсязі вкладів населення:** протягом січня-липня 2023 року зростання обсягу строкових коштів населення у гривні становило 23.4%, їх частка у загальному портфелі зросла на 4.4 в.п. до 35.3% (із яких близько 90% – депозити на строк понад три місяці)
- **Вдалося уникнути значного посилення доларизації:** рівень доларизації коштів клієнтів протягом січня-липня 2023 року знизився на 2.2 в. п. до 34% унаслідок нарощення коштів у гривні та зниження популярності валютних вкладів

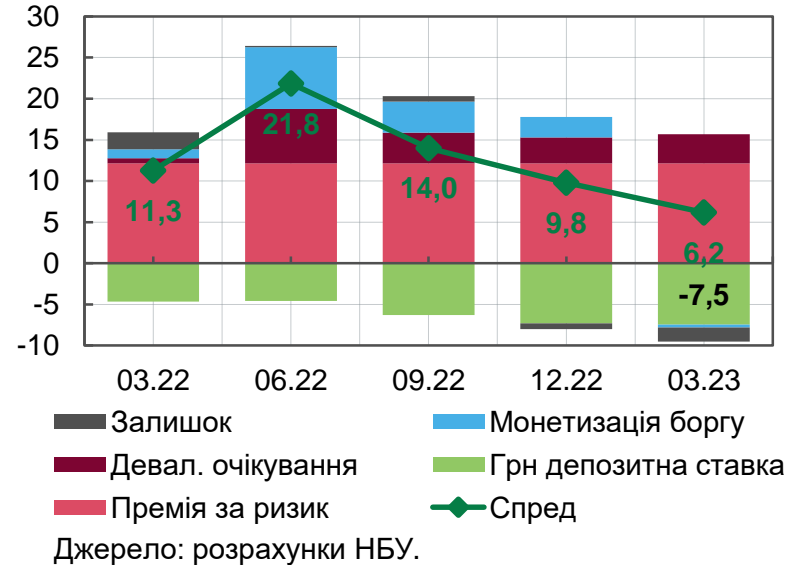
...що сприяло зниженню тиску на курс...

Курси гривні до долара *

* Останні дані – за 24.08.2023.
Джерело: НБУ, відкриті джерела.

Внески факторів у скорочення спреда між готівк. і офіц. курсом USD/UAH, сер. за міс., в. п.

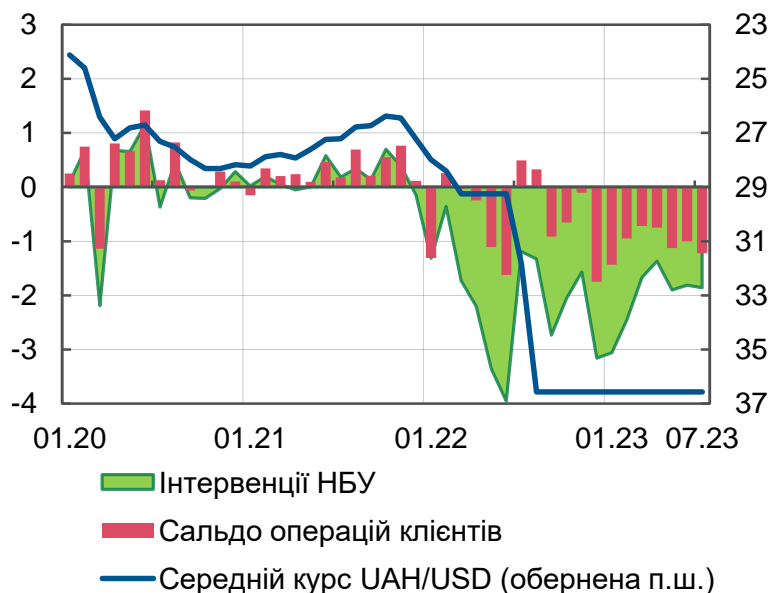

Джерело: розрахунки НБУ.

- Завдяки зовнішній фінансовій допомозі, заходам НБУ, а також високій адаптивності економіки до умов війни вдалося відчутно знизити тиск на валютному ринку

...дозволило захистити міжнародні резерви...

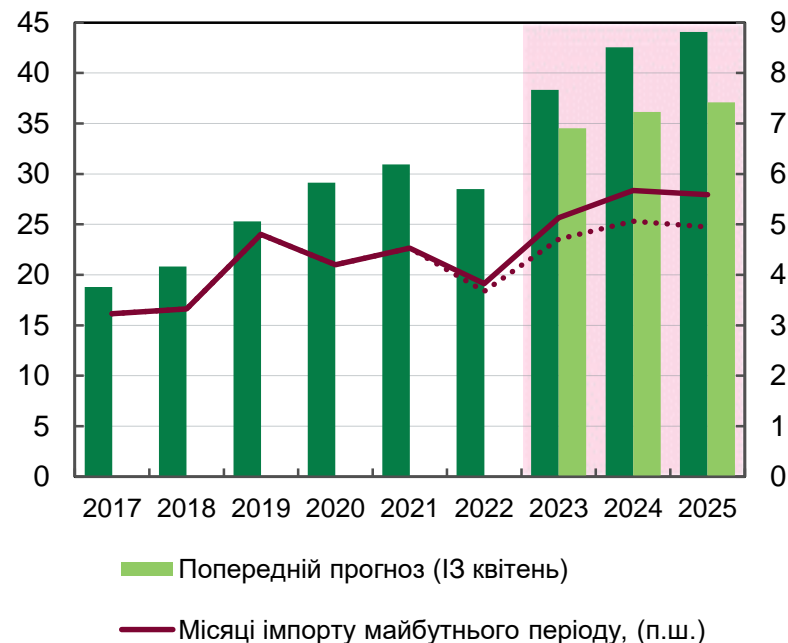
Сальдо операцій із іноземною валютою клієнтів банків*, інтервенції НБУ та середній курс, млн дол.

* - сальдо операцій з купівлі та продажу безготівкової та готівкової іноземної валюти клієнтами банків на умовах "тод", "том", "спот".

Джерело: НБУ.

Міжнародні резерви, млрд дол. США

Джерело: НБУ.

- Зниженню тиску на курс та міжнародні резерви сприяли зокрема такі заходи НБУ:
  - підвищення облікової ставки та її утримання на незмінному рівні;
  - липнева корекція обмінного курсу;
  - калібрування валютних обмежень, створення додаткових інструментів для захисту заощаджень від курсових коливань;
  - зменшення обсягів та подальша відмова від монетизації

...стабілізувати та покращити очікування...

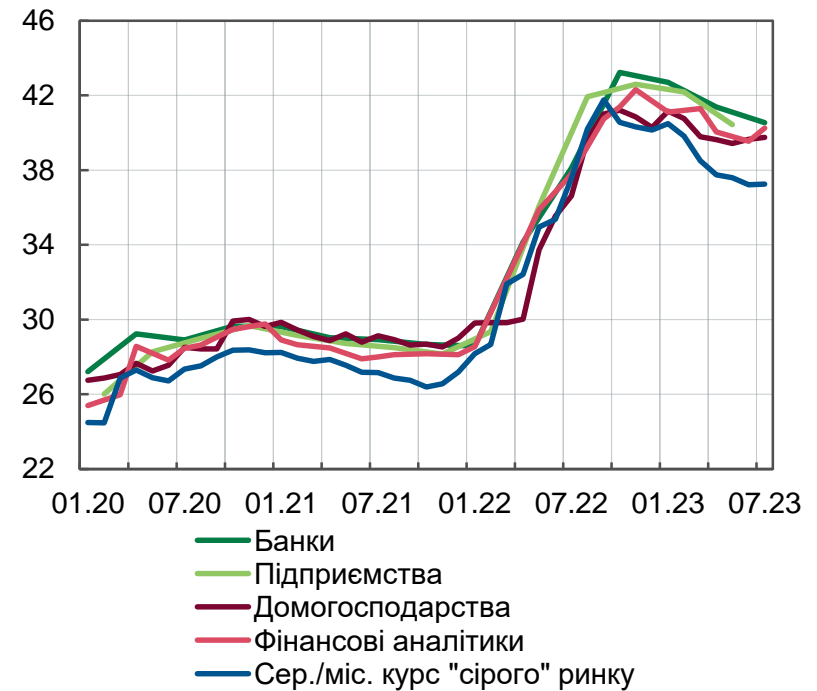
ІСЦ, інфляційна ціль, прогноз інфляції НБУ та інфляційні очікування на наступні 12 місяців, %

* Пунктирні лінії – зміна методу опитування з віч-на-віч на телефонні інтерв'ю.

Джерело: НБУ, GfK Ukraine, ТОВ "Інфо Сапієнс".

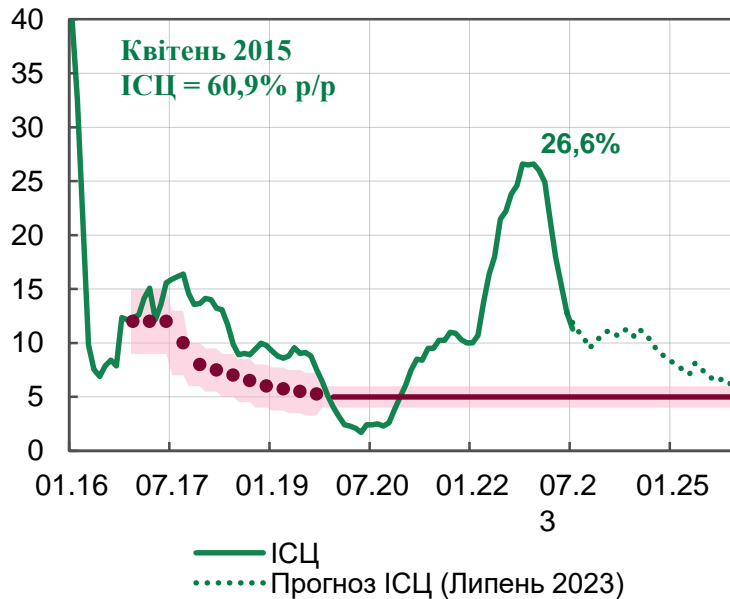
Курсові очікування на наступні 12 місяців, грн/дол. США

Джерело: НБУ, Info Sapiens, відкриті джерела.

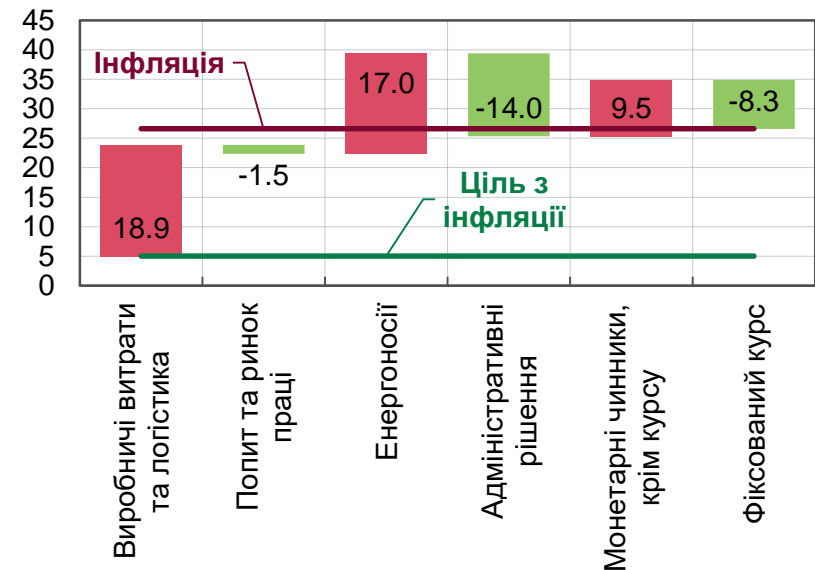
... уникнути неконтрольованого прискорення інфляції...

Інфляція, прогноз та цілі з інфляції

Джерело: ДССУ, НБУ.

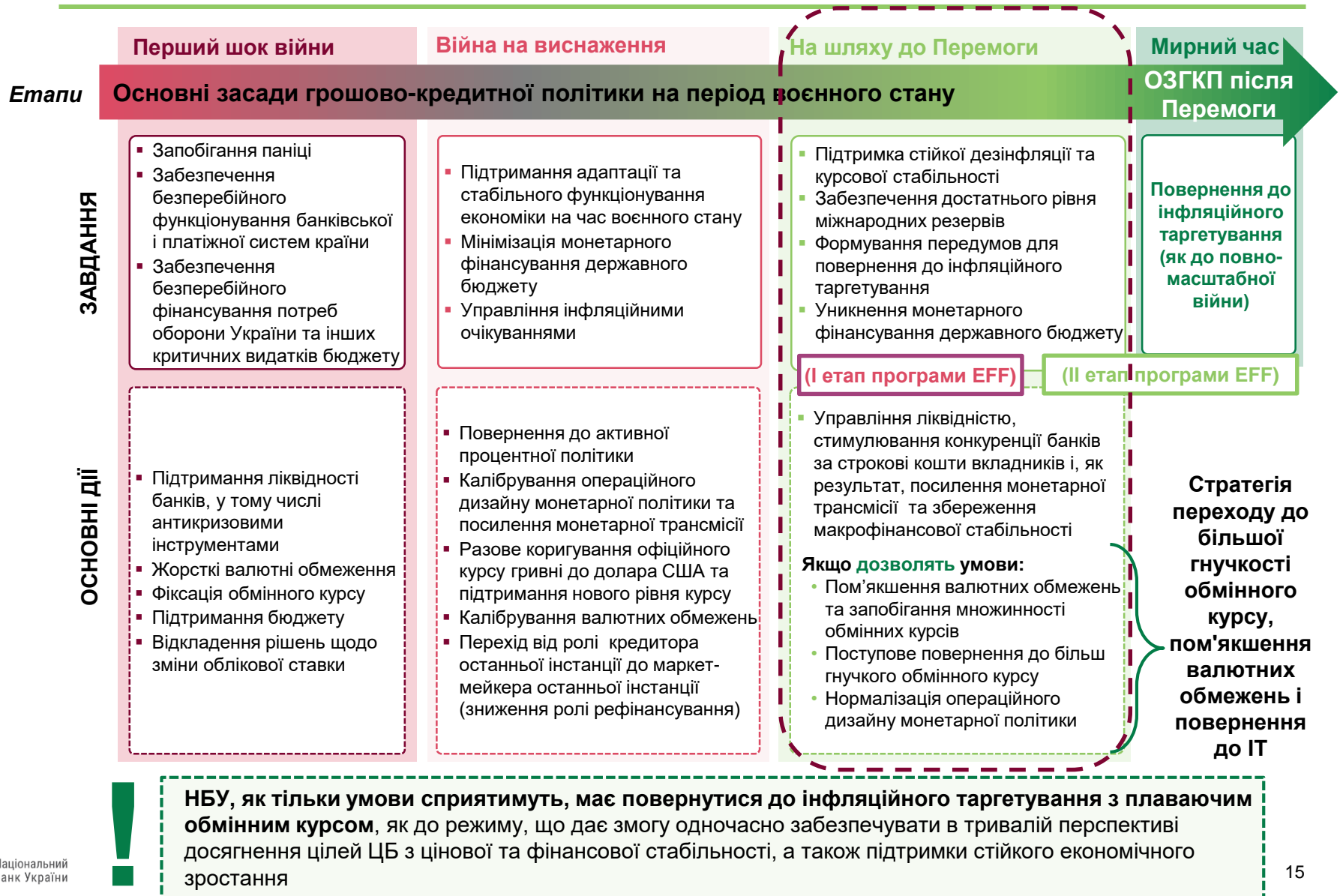
Декомпозиція відхилення інфляції від цілі в грудні 2022 року, в.п.

Джерело: розрахунки НБУ.

- **Зростання споживчих цін за підсумками 2022 року було помірним (ІСЦ зріс на 26.6% р/р) завдяки успішним діям українських сил оборони, комплексу антикризових заходів НБУ та уряду, а також підтримці міжнародних партнерів**
- **Важливу роль у збереженні контрольованості інфляційних процесів відіграла фіксація обмінного курсу гривні**
- **З початку 2023 року інфляція почала знижуватися стрімкіше, ніж очікувалося. Дезінфляція триватиме і надалі**

Сприятливі макроекономічні тенденції дозволили перейти до наступного етапу адаптації монетарної політики...

...зокрема розпочати поступове пом'якшення валютних обмежень та процентної політики

Згідно зі Стратегією*, оцінка формування належних передумов для подальших кроків її реалізації ґрунтуватиметься на результатах аналізу розвитку таких ключових параметрів:

- **1** Інфляція та інфляційні очікування
- **2** Процентні ставки (включаючи додатний рівень облікової ставки у реальному вимірі та привабливість гривневих інструментів)
- **4** Рівень міжнародних резервів і стійкість валютного ринку
- **5** Параметри фінансової стабільності

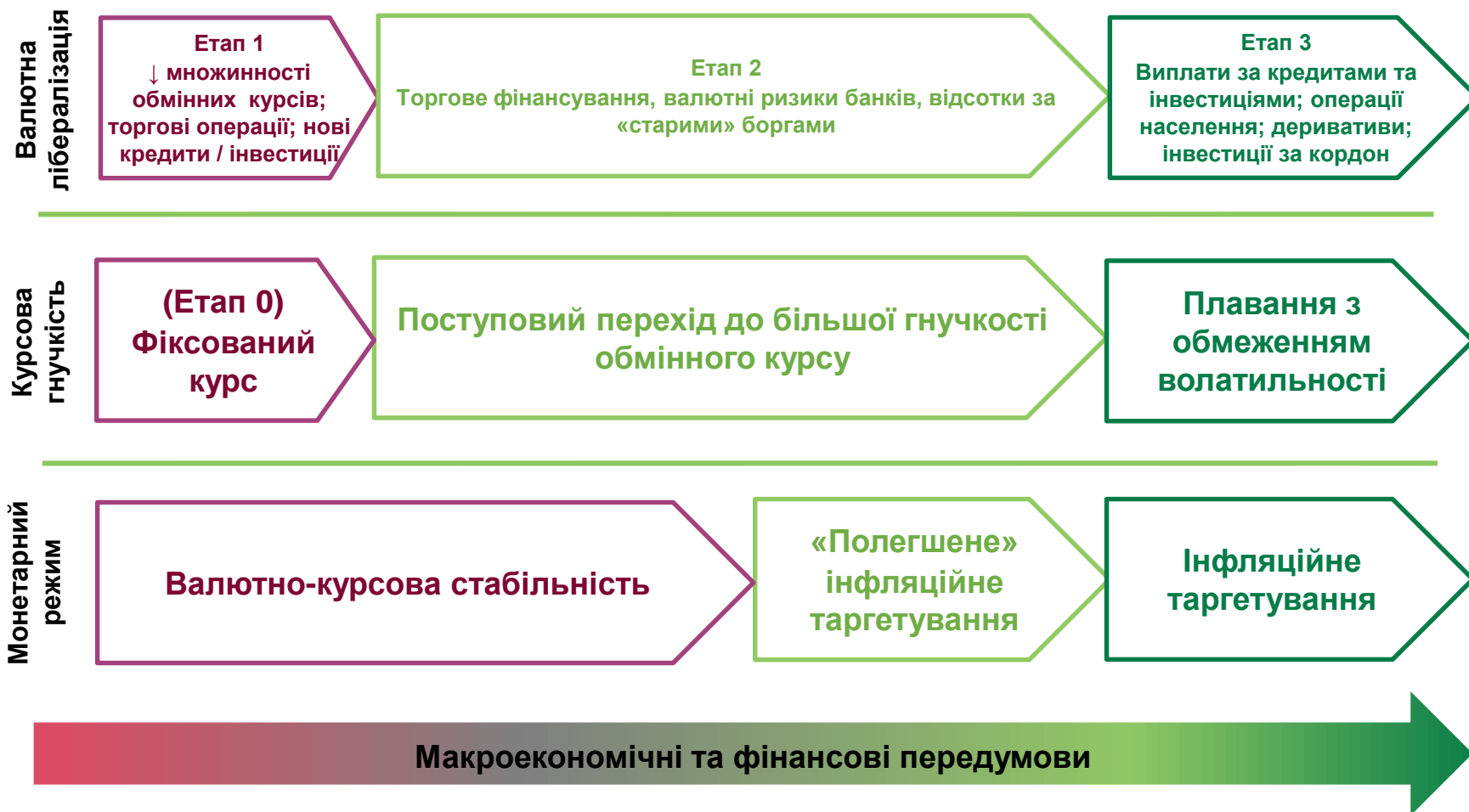
Достатній рівень реальної дохідності гривневих інструментів

Прийнятний рівень ризиків для курсової стійкості та фінансової стабільності

- Стрімкіше за прогноз сповільнення споживчої та базової інфляції, а також покращення очікувань в умовах подальшого зростання номінальних ринкових ставок сприяють швидшому, ніж очікувалося, зростанню реальної дохідності гривневих інструментів
- У свою чергу, суттєвіше за прогноз зростання міжнародних резервів за стійкої міжнародної підтримки й нижчого, ніж очікувалося, обсягу валютних інтервенцій свідчить про зниження ризиків для валютного ринку
- **За таких умов перехід до циклу зниження облікової ставки не створюватиме загроз для привабливості гривневих заощаджень, а отже і для курсової стійкості, фінансової стабільності та сталого зниження інфляції. Водночас зниження облікової ставки підтримає подальше відновлення економіки**

...це дозволить продовжити пом'якшення валютних обмежень і без шоків перейти до гнучкішого курсоутворення

Еволюція курсового режиму ґрунтуватиметься на таких принципах

- ❑ Курсова стійкість залишатиметься важливим елементом досягнення цілей НБУ впродовж реалізації Стратегії
- ❑ На ранніх стадіях НБУ ще значною мірою покладатиметься на обмінний курс як номінальний якор для економіки
- ❑ На наступних стадіях НБУ дозволить все більшу курсову гнучкість, але з урахуванням консистентності політики для збереження довіри до гривні та дій Національного банку з досягнення інфляційних цілей

Поступовість

Збільшення курсової гнучкості відбуватиметься поступово. На перших етапах важливо зберегти максимальну курсову стабільність для мінімізації початкового шоку для очікувань з огляду на відхід НБУ від зобов'язання щодо фіксації курсу

Консистентність політик для збереження довіри

- НБУ зберігатиме достатньо жорсткі монетарні умови, що підтримуватиме привабливість гривневих активів з метою уникнення неконтрольованого посилення тиску на валютний ринок
- Окрім того, формуванню передумов для переходу до більшої гнучкості обмінного курсу сприятиме поступове пом'якшення окремих валютних обмежень. Водночас збереження інших валютних обмежень і надалі підтримуватиме курсову стійкість

Чітка прив'язка до макроекономічних передумов

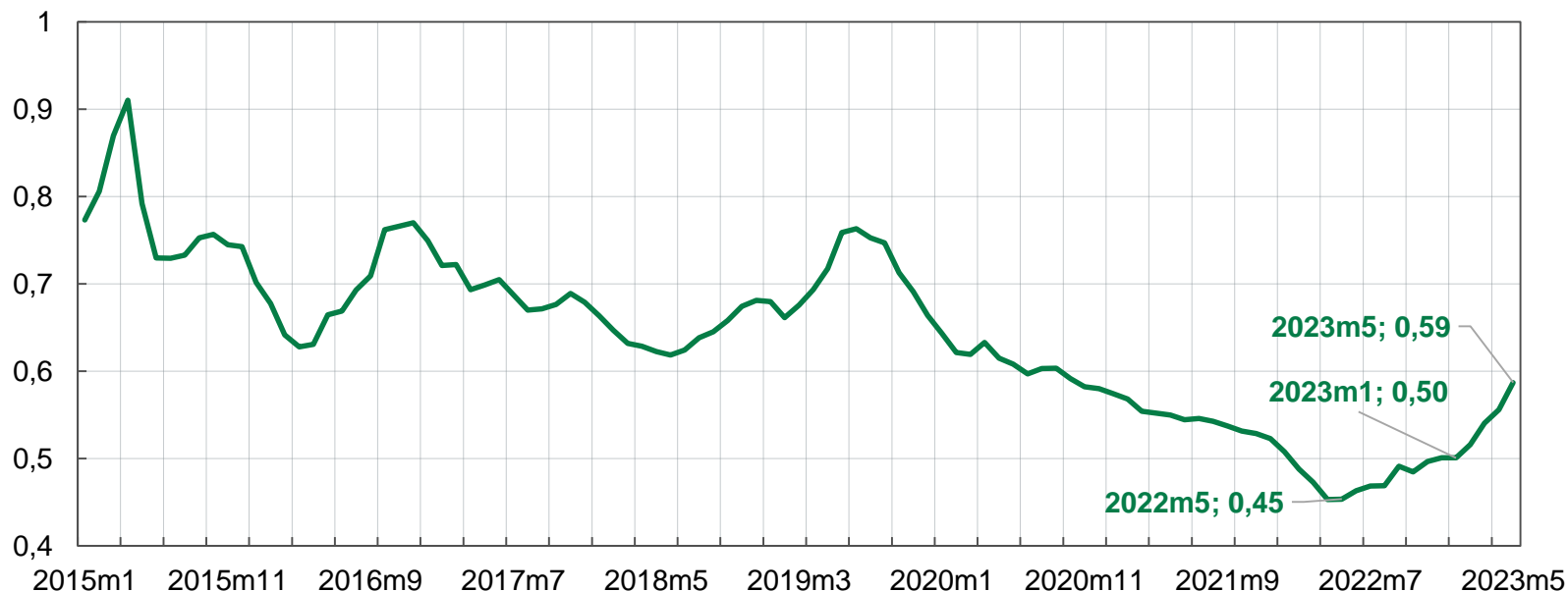
Перехід до більшої гнучкості обмінного курсу визначається не заздалегідь визначеними часовими межами, а ґрунтуватиметься на оцінці макроекономічних і фінансових умов

Додатки

Завдяки додатковим заходам НБУ вдалося відчутно поліпшити силу трансмісії у ставки за строковими депозитами населення

Динаміка сили довгострокової трансмісії міжбанківської ставки у ставки за депозитами

Слайд 9

Джерело: розрахунки НБУ.

- Суттєвий монетарний імпульс у червні 2022 року розгорнув тривалий тренд на зниження сили трансмісії. Нетипово потужне підвищення ставок було необхідне для компенсації сукупного негативного впливу широкого спектру чинників, що обмежували трансмісію, і в результаті – для посилення спроможності НБУ забезпечувати курсову стабільність і стримувати інфляційні процеси під час війни
- Завдяки додатковим заходам НБУ (підвищенню норм та зміні механізму формування ОР, неконвенційному операційному дизайну МП, вербальним інтервенціям) вдалося суттєво підвищити силу трансмісії

Операційний дизайн – «наріжний камінь» монетарної політики, що зазвичай сфокусований на досягненні операційної цілі...

Операційний дизайн МП включає **операційний таргет** і монетарні інструменти, які центральний банк використовує для управління ліквідністю банківської системи та умовами на міжбанківському грошовому ринку для досягнення своєї операційної мети

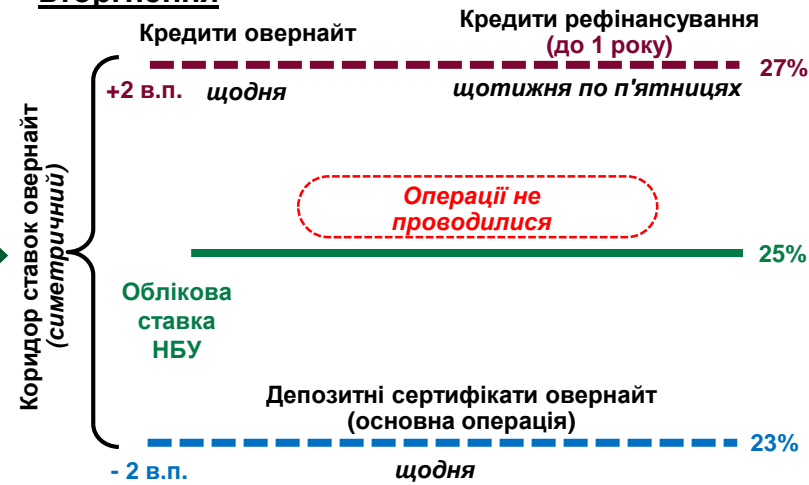

...НБУ запровадив унікальний операційний дизайн МП для посилення трансмісії у ставки за строковими депозитами ФО

Операційний дизайн МП до повномасштабного вторгнення

Операційний дизайн МП після повномасштабного вторгнення

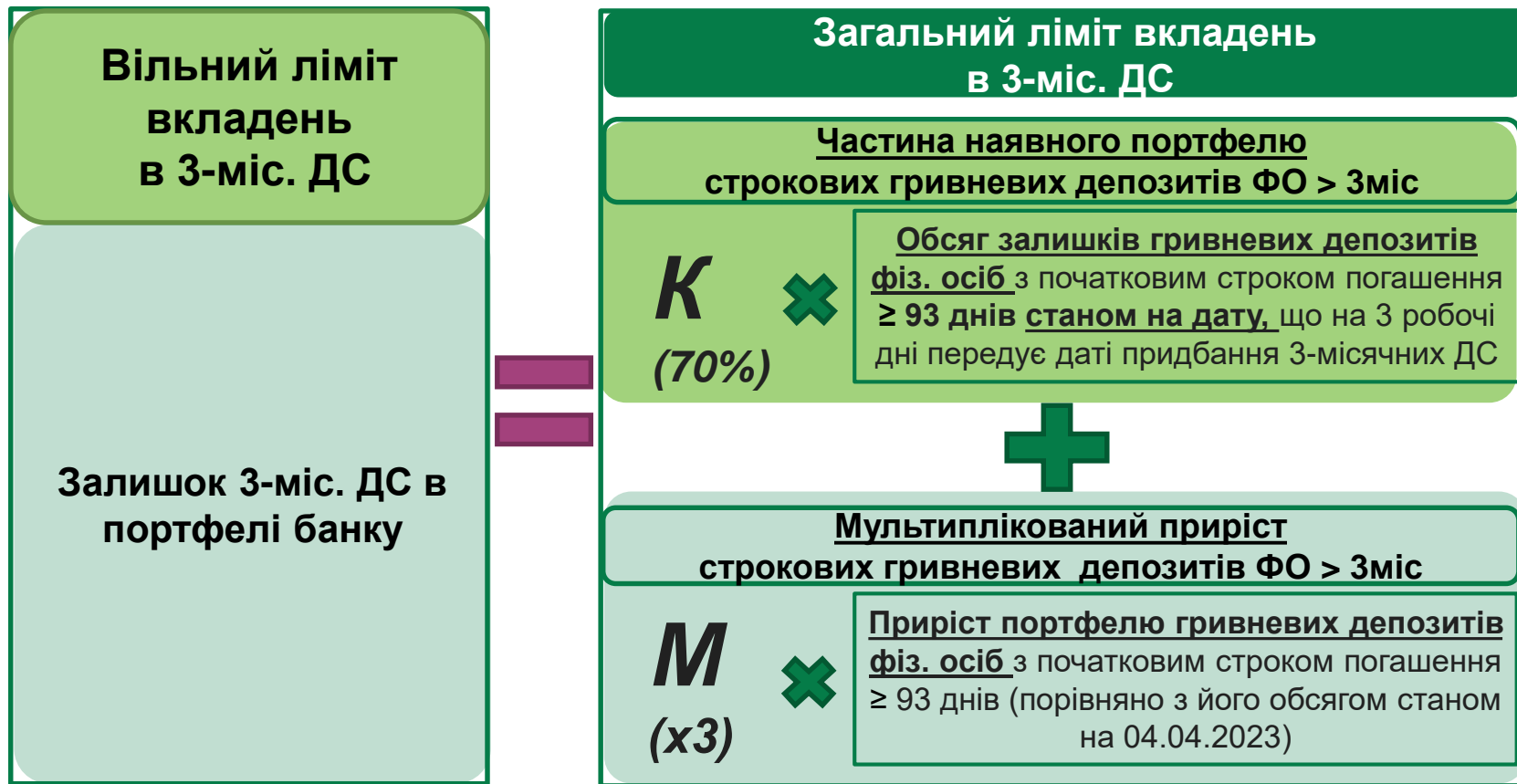
Адаптація операційного дизайну МП

Новий операційний дизайн МП з 07 квітня 2023

- Зміна операційного дизайну МП:
  - можливість для банків розміщувати кошти в довгострокових (3-місячних) ДС під облікову ставку за умови залучення ними строкових депозитів фізичних осіб
  - зниження ставки за ДС овернайт (до 20% з 23%)
- У міру нормалізації економіки та фінансових ринків НБУ **планує повернутися до традиційного операційного дизайну монетарної політики**

Банки можуть подавати заявки на придбання 3-міс. ДС тільки в межах залучення ними строкових депозитів фізичних осіб...

Примітки:

- **K** – частка обсягу залишків гривневих строкових коштів фіз. осіб у національній валюті з початковим строком погашення ≥ 93 днів, що **встановлюється рішенням Правління Національного банку**
- **M** – мультиплікатор, що **встановлюються рішенням Правління Національного банку**

...тож такий операційний дизайн сприяє посиленню конкуренції банків за строкові кошти вкладників

Стимули для залучення банками строкових депозитів населення

Розширення (+2 в.п.) простору для подальшого підвищення депозитних ставок (3-міс ДС розміщуються під облікову ставку – 25%, тоді як до змін у дизайні ставка за ДС ОН становила 23%)

Більша диференціація ставок за ДС різної строковості (3-міс ДС під 25% vs ДС овернайт під 20%)

Завдяки мультиплікатору банки зможуть компенсувати різницю у вартості фондування строковими депозитами та коштами з поточних рахунків

Розміщення в 3-міс. ДС частини наявного портфелю строкових депозитів дозволить компенсувати частину процентних витрат від роловеру залишків строкових депозитів за новими підвищеними ставками

Вплив на діяльність банків

Частині банків вигідно активізувати роботу з вкладниками та посилити маркетингові зусилля, а також і далі підвищувати ставки за строковими депозитами в гривні

Ще частина банків вимушена слідувати за ринком аби зберегти ліквідність та не втратити клієнтів, яких потім завжди складно і дорого повертати

Для тих банків, які продовжують розміщувати вільну ліквідність тільки в ДС овернайт, такі операції генеруватимуть нижчі доходи як через зміни в операційному дизайні, так і внаслідок оновлення розрахунку ОР

Національний банк України

[Web](#) ▪ [Facebook](#) ▪ [Twitter](#) ▪ [Flickr](#) ▪ [Youtube](#) ▪ [Instagram](#)